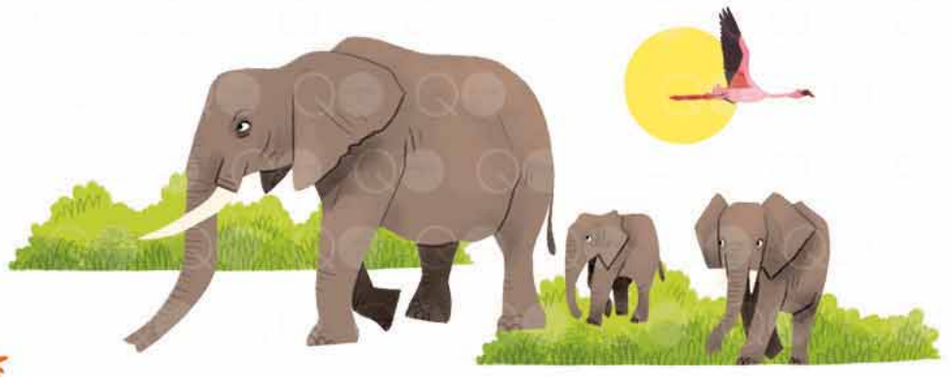






ЗАСТРАШЕНИТЕ ЖИВОТНИ



ПЪТЕШЕСТВИЕ В СВЕТА НА ДИВАТА ПРИРОДА





Том Джаксън
Илюстрации Сам Колдуел

ИЗДАТЕЛСТВО ФЮТ

ENDANGERED ANIMALS ATLAS
Author: Tom Jackson
Illustrator: Sam Caldwell
Assistant Editor: Alice Hobbs
Editor: Nancy Dickmann
Designer: Sarah Andrews
Art Director: Susi Martin
Associate Publisher: Holly Willsher

© 2023 Quarto Publishing plc

First published in 2023 by QED Publishing,
an imprint of The Quarto Group.
1 Triptych Place, London, United Kingdom.
www.quarto.com

ЗАСТРАШЕНИТЕ ЖИВОТНИ
© Издателство „Фют“, 2024
Текст Том Джаксън
Илюстрации Сам Колдуел
Превод: Златозар З. Боев
Научен консултант: проф. д-р Златозар Боев, д.б.н.,
Национален природонаучен музей – БАН

Тази книга е предмет на авторско и търговско право на издателя. Използването на текста и оформлението без съгласието на издателя е забранено. Продаването, препродаването, заемането, наемането и пускането в обращение по друг начин, освен по начин, определен от издателя и закона, е забранено.

ISBN 978-619-270-037-9

Отпечатано в Малайзия

MIX
Paper from responsible sources
FSC® C016973

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	4
Защо някои животни са застрашени?	6
Азиатската степ	8
Хималаите	10
Индия	12
Индонезийската дъждовна гора	14
Индийски океан	16
Евкалиптови гори	18
Австралийската пустош	20
Нова Зеландия	22
Тихи океан	24
Хаваи	26
Галапагоски острови	28
Андите	30
Амазонският басейн	32
Бразилска атлантическа гора	34
Атлантически океан	36
Конго	38
Мадагаскар	40
Африканската савана	42
Пустинята Сахара	44
Западно Средиземноморие	46
Вековни централноевропейски гори	48
Арктическите морски ледове	50
Дълбокият Юг на САЩ	52
Мексико	54
Дивият запад	56
Изчезнали животни	58
Опазване	60
Речник	62
Азбучен показалец	64

Хайде с нас – да пътешестваме из дивата природа по целия свят и да открием най-редките и най-застрашените животни на планетата.

ВЪВЕДЕНИЕ

Животът на Земята е представен от милиони видове – повече, отколкото можем да преброим. Но много от тях са застрашени, което означава, че ги грози опасността да изчезнат. Един вид се смята за изчезнал, когато и последните му представители измрат. А изчезне ли, видът е безвъзвратно изгубен. Нека поемем на околосветска обиколка и да се запознаем с някои от застрашените животни, нуждаещи се от помощта ни. По пътя ще научим за предизвикателствата и заплахите, с които те се сблъскват, както и какво може да се направи за защитата им.

ЖИВОТ НАВСЯКЪДЕ

Животът на Земята се отличава с огромно разнообразие. Планетата ни изобилства от растения, животни и други организми. Където и да отидем, винаги ще има създания (дори да е само едно-единствено), пригодени за живот в условията, които мястото предлага. Организмите са еволюирали така, че да оцеляват при специфичните условия на средата. Затова има животни около потъналите в пълен мрак горещи вулкански гърла на океанското дъно и из снеговете и ледовете на най-високите планини. По същата причина върху едно-единствено дърво някъде из джунглата живеят представители на хиляди видове.

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА ВИДЪТ?

Смята се, че на Земята има приблизително 9 милиона вида растения и животни. Вид се нарича група от организми, които изглеждат почти еднакво помежду си (макар да не са напълно идентични) и които оцеляват и се развиват по един и същ начин. Но най-важното: индивидите от един вид могат да се размножават помежду си – да създават свои потомци, които изглеждат като родителите си, когато пораснат.

СТЕНОБИОНТИ И ЕВРИБИОНТИ

Впечатляващото биоразнообразие обаче е и много крехко – животните лесно могат да се окажат застрашени. Някои от тях, като мишките, плъховете, енотите и лисиците, са еврибионти – могат да се развиват добре в различни местообитания, поради което намират храна, където и да са. Повечето животински видове обаче са стенобионти. Те са приспособени да оцеляват в конкретен тип местообитания. Ако местообитанието им се измени или бъде разрушено, или пък ако някой еврибионтен вид се засели и ги измести, стенобионтните организми няма къде да отидат и без нашата помощ и закрила изчезват.

ЧЕРВЕНАТА КНИГА

Международният съюз за защита на природата (IUCN) обединява природозащитници от цял свят. Те следят отблизо най-редките животни на Земята и поддържат (осъвременяват) Червената книга – списък на най-застрашените животни на света. На всеки вид в книгата е определен статус в зависимост от вероятността му да изчезне:

DD: Недостатъчни данни (недостатъчно проучен вид) – не се знае броят на индивидите

LC: Незасегнат – видът не е застрашен

NT: Почти застрашен – видът може скоро да се окаже заплашен, а вече е застрашен в някои части от ареала си

VU: Уязвим – висока вероятност от измиране на вида

EN: Застрашен – опасността от изчезване е много висока

CR: Критично застрашен – изчезването на вида в дивата природа е вероятно да се случи съвсем скоро

EW: Изчезнал в дивата природа – последните индивиди оцеляват в зоопаркове

EX: Изчезнал – няма живи представители на вида

ЗАЩО НЯКОИ ЖИВОТНИ СА ЗАСТРАШЕНИ?

Животните по Земята, а и други форми на живот са нападнати от... хората! Дейностите на човечеството променят местообитанията и нарушават природното равновесие на естествената среда по целия свят. Вследствие на това все повече животни се оказват застрашени, тъй като не могат да се приспособят към такива резки промени.

ЕВОЛЮЦИЯ

Огромното биоразнообразие на планетата се е формирало в течение на милиарди години в резултат на еволюцията. В продължение на много поколения организмите постепенно се изменят (еволюират), за да оцелеят в **борбата за съществуване**. Ресурсите в едно местообитание – храна, вода, убежища, партньори за създаване на потомство, винаги са ограничени и за тях се състезават (конкурират) много организми. Организмите с белези, даващи им предимство в борбата за съществуване, се развиват успешно – растат бързо, не боледуват, оцеляват по-дълго и оставят по-многобройно потомство. Вследствие на това полезните белези се срещат все по-често във всяко следващо поколение. Така постепенно се появяват нови видове. Този процес, наречен **естествен отбор**, е основният механизъм на еволюцията, а нейният двигател е борбата за съществуване. В наши дни обаче причинените от хората промени са толкова резки и мащабни, че много организми не могат да еволюират достатъчно бързо, за да се приспособят към тях. Това води до изчезването на видове.



ЗАГУБА НА МЕСТООБИТАНИЯ

Най-честата заплаха произлиза от разрушаването на естествените местообитания и замяната им със създадени от хората. В повечето случаи обширни земи биват превръщани в земеделски земи – поля с монокултури (засети само с една култура, например жито или царевица), пасища, плантации за плодове или насаждения с определен дървесен вид за добив на дървесина. Често биват разрушавани местообитания с особено богато биоразнообразие, като дъждовните гори и влажните зони.

ИНВАЗИВНИ ВИДОВЕ

Разпространението на организмите обикновено е ограничено в малки области. Нито един животински вид не се среща естествено на всички континенти. Но ние, хората, с векове сме пренасяли съзнателно или случайно животни по целия свят – като плъховете, прокрадвали се незабелязано на корабите. Обикновено тези животни – кози, кучета, плъхове, зайци, котки, са еврибионти и могат да процъфтяват, където и да се намират. В съревнованието с местните видове за храна и убежища те винаги побеждават, а местните видове се превръщат в застрашени.

КЛИМАТИЧНИ ПРОМЕНИ

Условията в местообитанията в най-голяма степен са обусловени от климата. Пустините например се формират в сухите райони, горите – на местата с достатъчно валежи, а тундрата – в постоянно студените области. Глобалното затопляне на планетата води и до промени в разпределението на валежите. Поради това местообитанията се изместват в нови райони, а някои просто изчезват. Част от животните могат да се придвижват, следвайки естествената си среда, но други не успяват и оцеляването им се оказва все по-трудно.

ЛОВ С ОРЪЖИЕ И С КАПАНИ

Откакто се е появил, човекът ловува диви животни. В началото хората били много малко и ловували, за да оцелеят. Използвали месото на убитите животни за храна, от кожите правели облекла, а от костите – сечива. След като започнали да се занимават със земеделие, хората вече не били зависими от лова за прехраната си, но започнали да изтребват животните, които смятали за заплаха за добитъка и насажденията. Ловът се превърнал в забавление, а с въвеждането на огнестрелните оръжия станал по-успешен. Прекомерният лов довел до изчезването на много видове. Въпреки забраните много животни все още биват избивани заради кожата, бивниците, роговете, а и заради месото, тъй като на някои места дивечът все още е важна храна за хората.